

הלכות עבודה זרה פרק ג (תורגם אוטומטית)

Hebrew

תורגם אוטומטית

סיכום השיעור

זיכרון שיעור – רמב"ם הלכות עבודה זרה, פרק ג', הלכות א'–ז'

הלכה א': חיוב כרת, סקילה, וחטאת קבועה

דברי הרמב"ם: „כל העובד עבודה זרה ברצונו בזדון – חייב כרת. ואם היו שם עדים והתראה – נסקל. ואם עבד בשגגה – מביא חטאת קבועה.”

פשוט: הרמב"ם מציב שלוש דרגות של עונש לעובד עבודה זרה: (1) סתם מזיד ללא עדים – כרת; (2) מזיד עם עדים והתראה – סקילה (וגם תלייה, כפי שהוזכר קודם); (3) שוגג – חטאת קבועה.

חידושים:

1. „ברצונו” כפירוש ל„בזדון”: הרמב"ם אומר „ברצונו בזדון” – „ברצונו” אינה קטגוריה נפרדת, אלא דרך להסביר מה „בזדון” אומר: הוא עושה זאת מרצון, מרצונו החופשי. זה בא „להוציא” סוגים אחרים של עבודות שהרמב"ם יביא מאוחר יותר שבהן פטור (כי זה לא ברצון או לא דרך עבודתה).

2. שגגה בעבודה זרה – קושיה: מה פירוש „שגגה” בעבודה זרה? הרי בעבודה זרה עיקר החטא הוא כפירה – אם אחד לא יודע שעבודה זרה אסורה, הרי הוא כופר בשגגה, שזה מציאות מוזרה. התירוץ: שגגה פירושה שהוא לא יודע שמה שהוא עושה נקרא „עבודה” (הוא לא יודע שהמעשה אסור), אבל הוא יודע שעבודה זרה בכלל אסורה. הוא אינו כופר – יש לו רק חסרון ידיעה בפרט של העבודה.

3. חטאת קבועה: „קבועה” פירושה שהקרבן תמיד אותו הדבר, לא כמו בעבירות מסוימות שבהן זה „עולה ויורד” (לפי המצב הכלכלי של החוטא).

הלכה ב': דרך עבודתה – כל עבודה זרה יש לה עבודה משלה

דברי הרמב"ם: „עבודות הרבה קבעו עובדי עבודה זרה לכל צלם וצלם ולכל צורה וצורה, ועבודה זו אינה כעבודה זו. כגון פעור שעבודתו שיפעור עצמו לפניו, ומרקוליס שעבודתו שיזרוק לו אבנים או שיסלק מלפניו אבנים, והרבה עבודות כיוצא באלו.”

פשוט: לכל עבודה זרה יש דרך עבודה ספציפית משלה. פעור – מתגלים לפניו; מרקוליס – זורקים אבנים או מסירים אבנים. חייבים רק אם עושים את העבודה הנכונה לעבודה זרה הנכונה.

חידושים:

1. „יצירתיות” של עבודה זרה: הרמב"ם מראה שלעבודה זרה יש „יצירתיות” עצומה – אינספור צלמים, צורות, ועבודות שונות. היסוד בכך: אמת היא אחת, אבל שקר ופנטזיה יש להם צורות אינספור. לכן יש כל כך הרבה סוגי עבודה זרה עם כל כך הרבה סוגי עבודות.

2. פעור ומרקוליס כדוגמאות לעבודות לא רגילות: הרמב"ם מביא דווקא דוגמאות שאינן עבודות „רגילות” (להתגלות, לזרוק אבנים) – כדי להראות ש„דרך עבודתה” אינה מה שהיינו חושבים באופן לוגי כעבודה, אלא מה שהעובדים עצמם קיבלו כדרכם.

3. אם עושים עבודה לא נכונה לעבודה זרה לא נכונה – פטור: אם אחד מתגלה למרקוליס, או זורק אבנים לפעור – הוא פטור, כי לא עבד „דרך עבודתה.”

4. בית דין חייב לדעת בעצמו דרכי עבודות: כדי להחייב אדם, בית הדין עצמו חייב להיות בקי בדרכי עבודות של כל עבודה זרה. זה לא רק צורך מעשי – זה דין בבית דין. בסנהדרין היהודית אין דבר כזה „עד מומחה” שביט הדין יסתמך על דעתו. בית הדין עצמו חייב להבין את הנושא. זה נובע מהכלל ש„אין שומעין מפי התורגמן” – אפילו מתרגם אינו כשר בבית דין. אותו יסוד מיושם מאוחר יותר בכישוף – בית הדין חייב גם ללמוד כישוף כדי לפסוק.

5. ההיקף האקספוננציאלי של הידע: לא מספיק לדעת את כל סוגי העבודות בכלל – צריך לדעת לגבי כל עבודה זרה את עבודתה הספציפית. זה „אקספוננציאלי” – מיליוני סוגי עבודות זרות כפול מיליוני סוגי עבודות.

6. [דיגרסיה: הפסוק „איכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם” – שני שימושים]: אותו פסוק „איכה יעבדו הגוים” משמש בשני הקשרים: (א) קודם – כמקור לאיסור ללמוד דרכי עבודה זרה (לא תעשה כן); (ב) כאן – כמקור שצריך לדעת „דרך עבודתה” כדי להתחייב.

הלכה ג': ארבע עבודות שהן מיוחדות לה' – חייב על כל עבודות זרות

דברי הרמב"ם: „אבל העובד [באחת מ]ארבע עבודות אלו – זביחה, השתחואה, הקטרה, וניסוך – לכל מין עבודה זרה, חייב, אף על פי שאין דרך עבודתו בכך. שנאמר 'זובח לאלהים יתרם בלתי לה' לבדו. מה זביחה מיוחדת שהיא עבודה לה... אף כל עבודה שהיא מיוחדת לה' שמו, אם עבד בה לאל אחר, בין שהיא דרך עבודתו בכך בין שאינה בכך – חייב עליה.”

פשוט: מלבד הכלל שהימים רק על „דרך עבודתה”, יש ארבע עבודות שמיוחדות לה' (עבודות בית המקדש): זביחה, השתחואה, הקטרה, וניסוך. על אלה ארבע חייבים סקילה עבור כל עבודה זרה, אפילו אם זה לא „דרך עבודתה” של אותה עבודה זרה ספציפית.

חידושים:

1. היסוד של „עבודה שמיוחדת לה'”: החילוק בין ארבע העבודות לעבודות אחרות: הארבע הן „עבודות אמיתיות” – עבודות השייכות לה' (עבודת בית המקדש). עבודות כמו זריקת אבנים או התגלות הן רק „עבודה” כי קבוצת משוגעים החליטה שזו עבודה. אבל זביחה, הקטרה, ניסוך, והשתחואה הן באופן מהותי עבודה – הן עבודה ביחס לעבודת ה'. לכן, כשעושים אותן לעבודה זרה, זה תמיד חילול, אפילו בלי מסורת ספציפית באותה עבודה זרה.

2. המקור מ„זובח לאלהים יתרם”: מדוע הפסוק אומר דווקא „זובח”? הרי יש דרכים נוספות לעבוד עבודה זרה! התירוץ: הפסוק מביא זביחה כי זביחה היא עבודה „מיוחדת לה'” – היא עבודת בית המקדש. מכאן לומדים: „מה זביחה מיוחדת שהיא עבודה לה'” – כך גם כל עבודה שמיוחדת לה', אם עושים אותה לעבודה זרה, חייבים „יחרם” – לשון מיתה/עונש.

3. המקור להשתחואה – מדוע צריך פסוק נפרד? הפסוק „לא תשתחוה לאל אחר” הוא המקור הנפרד להשתחואה. אם מ„זובח לאלהים יחרם” כבר לומדים שכל עבודה מיוחדת לה' חייבים, מדוע צריך עוד פסוק נפרד להשתחואה? התירוץ (כמו הכסף משנה): זביחה, הקטרה, וניסוך הן כולן „עבודות פנים” – עבודות שכהנים עושים על המזבח בבית המקדש. השתחואה לעומת זאת אינה „עבודת פנים” – לא עושים אותה כחלק

2. **לא מובא פסוק:** הרמב"ם **לא מביא פסוק** כמקור לדין של מקבל באלוה. הוא מביא פסוקים על „לא תעבדם” ו„לא תשתחוה”, אבל לא על קבלת מלכות. זה עומד במשנה, אבל מקור הפסוק לא ניתן.

3. **הוא עושה את העבודה זרה ומקבל אותה בבת אחת:** החידוש הוא שלא צריך שכבר תהיה עבודה זרה קיימת. הוא יכול **עכשיו** לקחת אבן (לבנה), להגביה אותה, ולומר „אלי את” – והוא חייב. הוא עושה את העבודה זרה ומקבל אותה באלוה **ביחד** באותו רגע.

4. **„אלה אלהיך ישראל” בעגל:** אולי זה היה החטא בעגל הזהב – המילים „אלה אלהיך ישראל” עצמן כבר היו קבלת עבודה זרה באלוה. אולי שחיתת זבחים שנעשתה בעגל הייתה „חג לה' מחר” (אהרן אולי לא רצה ששוחטים לעגל), אבל עיקר העבירה הייתה הדיבור של „אלה אלהיך”.

5. **חזרה תוך כדי דיבור לא עוזרת:** כמו במגדף (מברך שם ה') – אם הוא אומר „אלי את” ומיד אחר כך אומר „לא, אני חוזר בי” – לא עוזר, הוא נסקל.

עובד דרך בזיון – פעור ומרקוליס

דברי הרמב"ם: „הפוער עצמו לפעור כדי לבזותו, או שזרק אבן למרקוליס כדי לבזותו – הואיל ועבודתו בכך, חייב.”

פשט: אפילו אם אחד עושה את העבודה בכוננת בזיון – הוא רוצה לבזות את הפעור על ידי התפנות, או רוצה לבזות את מרקוליס על ידי זריקת אבן – הוא חייב, כי זו בדיוק „דרך עבודתה בכך”.

חידושים:

1. **כוננת בזיון לא עוזרת:** החידוש הגדול: אפילו הוא לא מתכוון לעבוד את העבודה זרה, הוא מתכוון דווקא לבזות אותה – הוא חייב. ב„דרך עבודתה בכך” מסתכלים על המעשה, לא על הכוונה. הפעור „אוהב” בזיון – דרך עבודת הפעור היא דרך מעשים שנראים כמו בזיון, אבל זה בדיוק מה שהעבודה זרה רוצה.

2. **מה מעמדו – מזיד או שוגג?** הוא לא קיבל מרות של העבודה זרה, הוא התכוון לבזות. אבל הוא חייב כי זו דרך עבודה. זה סוג של שגגה – „לא עלה על דעתו שזה בדיוק מה שהפסל רוצה.” אבל זה גם סוג של מזיד, כי הוא עשה את המעשה בכוונה.

3. **„להוציא לעז” לא עוזר:** מי שעושה זאת „להוציא לעז” (לעשות שם רע לעבודה זרה) – גם לא עוזר, כי המעשה נשאר מעשה עבודה.

הלכה ד': העובד עבודה זרה מאהבה או מיראה

דברי הרמב"ם: „העובד עבודה זרה... ולא קיבלו עליו באלוה, אלא שעבדה מאהבה – כגון שחשק בצורה זו מפני מלאכתה שהיתה נאה ביותר – או שעבדה מיראה שמא תריע לו, כמו שאדם מדמה בעובדיה שהוא מטיב ומריע... פטור.”

פשט: הרמב"ם מציב חילוק בין שני סוגי עובדי עבודה זרה: (1) מי שמקבל עליו באלוה – חייב סקילה; (2) מי שעובד מאהבה או מיראה אבל לא מקבל עליו באלוה – פטור (מסקילה).

חידושים:

1. **„מאהבה” – לאהוב את היופי, לא את האלוהות:** הרמב"ם מפרש „מאהבה” לא שהוא אוהב את העבודה זרה ככוח אלוהי (לא „שמא ייטיב לו”), אלא שהוא אוהב את הצורה/הפסל עצמו כי הוא יפה – „שחשק בצורה זו מפני מלאכתה שהיתה נאה ביותר.” יש שאלה אם „נאה” מתייחס לצורה עצמה או ל„מלאכה” – כלומר מלאכת מחשבת, הדרך האומנותית שבה נבנה. שני הפירושים אפשריים.

2. **„מיראה” – להאמין בכוח אבל לא לקבל באלוה:** ביראה הרמב"ם מפרש „שמא תריע לו, כמו שאדם מדמה בעובדיה שהוא מטיב ומריע.” האדם מאמין שלעבודה זרה יש איזה כוח לעשות טוב או רע, אבל הוא לא מקבל עליו באלוה. הרמב"ם מביא „מטיב ומריע” רק ביראה, לא באהבה –

מעבודת המזבח. לכן צריך **פסוק חיצוני**, לא תשתחוה לאל אחר” כדי לכלול השתחואה. לכסף משנה יש דיון ארוך בזה.

4. **„זורק ומנסך אחד הוא”:** הרמב"ם אומר שזריקה (התזה) וניסוך (יציקה) הם אותו סוג עבודה. התזה דם והתזה יין – שניהם צורה של יציקה/התזה נוזל, ממילא זורק נכלל בקטגוריה של ניסוך.

5. **„הקטרה” פירושה שריפה בכלל:** „מקטיר” פירושו לא רק קטורת (בשמים), אלא שריפה בכלל – כמו ששורפים על המזבח. זה דומה לשחיטה (זביחה) – שניהם חלקים מעבודת הקרבנות.

פרטים בעבודות – שחיטה, ניסוך, שובר מקל

דברי הרמב"ם: „שוחט לה חגב – פטור... שוחט בהמה מחוסרת אבר – פטור. אבל מנסך מי רגלים – חייב, כי זה נקרא נסך.”

פשט: בשחיטה צריך שיהיה דומה לשחיטה/קרבן אמיתי – לכן חגב (שאינו בהמה) או בהמה מחוסרת אבר (שפסולה לקרבן) פטור. אבל בניסוך אפילו מי רגלים (דבר מבזוה) חייב, כי זה עדיין צורה של יציקה.

חידושים:

1. **החילוק בין שחיטה לניסוך:** בשחיטה צריך שיהיה דומה לשחיטה אמיתית – לכן שוחט חגב או בהמה מחוסרת אבר פטור, כי זה לא ראוי לקרבן. אבל בניסוך הגדר רחב יותר – אפילו מי רגלים, שהוא דבר מבזוה, נחשב כניסוך, כי המעשה של יציקה קיים. זה **חידוש** – שבניסוך מסתכלים רק על המעשה (יציקה), לא על חשיבות הדבר שמוזגים.

2. **קושיית הגאונים:** איך יכול להיות שצואה (מי רגלים) טובה יותר ממחוסרת אבר? הרי במחוסרת אבר יש בהמה, רק עם פסול, ובמי רגלים יש דבר מבזוה לגמרי! לרמב"ם לא קשה זה, כי הוא סובר שאלה שתי קטגוריות נפרדות: שחיטה צריכה להיות דומה לקרבן (ממילא מחוסרת אבר פסול), אבל ניסוך צריך רק להיות מעשה יציקה (ממילא אפילו מי רגלים מספיק).

שובר מקל בפניה – דרך עבודתה בכך, ודין איסור הנאה

דברי הרמב"ם: „עבודה זרה שדרך עבודתה שובר מקל (לשבור מקל) בפניה – חייב. אבל המקל לא נאסר בהנאה.”

פשט: אם העבודה זרה הספציפית נעבדת על ידי שבירת מקל לפניה, חייבים כי זו „דרך עבודתה בכך”. אבל המקל לא נאסר בהנאה.

חידושים:

1. **חייב כי דרך עבודתה בכך:** שבירת המקל אינה אחת מארבע העבודות העיקריות, אבל חייבים כי זו בדיוק הדרך לעבוד את העבודה זרה הזו.

2. **מדוע המקל לא נאסר?** בזריקת דם הדם „מתפורז” – הוא עובר שינוי. אבל בשבירת מקל לא קורה שינוי במקל שהופך אותו לתקרובת. המקל נשאר מה שהוא, הוא לא הפך לחלק מהעבודה באופן שאוסר אותו. רק משהו שדומה ל„התקרבות” – כמו שחיטה, הקטרה, ניסוך – נאסר, אבל לא סתם דרך עבודתה בכך. ייתכן שתוספות חולקים על הרמב"ם בנקודה זו.

הלכה ג' (המשך): מקבל עליו באלוה – קבלת מלכות עבודה זרה

דברי הרמב"ם: „המקבל עליו אחד מכל מיני עבודה זרה באלוה – חייב סקילה. ואפילו הגביה לבנה ואמר לה 'אלי את' – הרי זה חייב בדיבור זה. ואפילו חזר בו תוך כדי דיבור – אין חזרתו כלום, אלא נסקל.”

פשט: דרך שלישית להתחייב על עבודה זרה: רק על ידי דיבור – לקבל על עצמו עבודה זרה כאלוה. אפילו הוא לוקח אבן (לבנה) ואומר „אתה אלי” – הוא חייב סקילה. ואפילו חזרה תוך כדי דיבור לא עוזרת.

חידושים:

1. **שלוש דרכים של עבודה זרה:** יש לנו עכשיו שלוש דרכים נפרדות להתחייב: (א) דרך עבודתה בכך – עבודה ספציפית של העבודה זרה; (ב) ארבע העבודות (זביחה, הקטרה, ניסוך, השתחואה) – שחלות על כל עבודה זרה; (ג) קבלת מלכות – רק על ידי דיבור, ללא שום מעשה.

פשט: הרמב"ם מביא שלושה מקרים של מראית עין: (1) נכנס קוץ ברגל ליד עבודה זרה – לא יתכופף להוציא אותו, כי זה נראה כמשתחויה; (2) נשפכו מעות ליד עבודה זרה – לא יתכופף, אלא ישב כדי לקחת; (3) מזרקה שנעשתה ליופי לעבודה זרה – לא ישתה בפה ישירות, כי זה נראה כמנשק את העבודה זרה.

חידושים:

1. **השתחואה צריכה כוונה:** מדין זה אפשר ללמוד שהשתחואה לעבודה זרה צריכה כוונה – הוא חייב להתכוון שהוא משתחוה לעבודה זרה. עצם ההשתחוות מול פסל ללא כוונה אינו חייב מן התורה. האיסור כאן הוא רק מצד מראית עין.

2. **מראית עין – איסור דרבנן:** הלכות אלה לכאורה הן איסור דרבנן של מראית עין, לא דאורייתא. האדם לא באמת עובד, הוא רק מוציא קוץ או אוסף מעות, אבל זה נראה כעבודה.

3. **מקור – משנה ומעשה חנה ושבעת בניה:** המקור לדין זה הוא משנה, וזה קשור למעשה של חנה ושבעת בניה, שבה המלך אמר שיזרקו משהו כדי שהאדם יתכופף (ובכך ייראה כמשתחוה).

4. **מזרקה (כיפה של מקלחת מים) – מנשק:** האיסור לשתות ישירות ממזרקה השייכת לעבודה זרה הוא כי זה נראה כמנשק – ומנשק כבר נלמד קודם כלאו. אפשר לשתות בידיים או בכלי, רק לא ישירות בפה.

5. **הקשר היסטורי:** מאוד אפשרי שעובדי עבודה זרה הכניסו בכוונה קוצים או לקחו מעות של אנשים כדי שיצטרכו להתכופף ליד העבודה זרה – טריק לגרום לאנשים להיראות כמשתחוים.

הלכה ו' (חלק שני): עושה עבודה זרה – עשיית עבודה זרה

דברי הרמב"ם: „העושה עבודה זרה לעצמו, אף על פי שלא עבדה – לוקה, שנאמר 'לא תעשה לך פסל וכל תמונה'. העושה עבודה זרה בידו לאחרים, אפילו עשה לגוי – לוקה, שנאמר 'ואלהי מסכה לא תעשו לכם'.”

פשט: הרמב"ם מציב שני לאווין נפרדים בנוגע לעשיית עבודה זרה: (1) „לא תעשה לך” – אסור ליצור/להשיג לעצמו עבודה זרה, אפילו לא עבד אותה; (2) „ואלהי מסכה לא תעשו לכם” – אסור לעשות בידיים עבודה זרה, אפילו לאחרים, אפילו לגוי.

חידושים:

1. **שני איסורים נפרדים – השגה מול עשייה בידיים:** „לא תעשה לך” מדבר על עצם ההשגה/יצירת עבודה זרה לעצמו – זה כולל אפילו קנייה או הזמנה מאחרים, לא רק עשייה בידיים עצמו. „ואלהי מסכה לא תעשו לכם” מדבר על המעשה הפיזי של עשייה בידיים – זה אסור אפילו כשעושים זאת לאחר, אפילו לגוי, אפילו הוא עצמו לא מאמין בזה.

2. **העושה בידו לעצמו – לוקה שתיים:** כשאחד עושה בידו עצמו עבודה זרה לעצמו, הוא עובר על שני הלאווין בבת אחת – גם האיסור של השגה לעצמו, גם האיסור של עשייה בידיים – והוא לוקה שתיים.

3. **[דיגרסיה: השוואה למצוות עשה:]** מבנה דומה קיים במצוות עשה – כמו למשל בספר תורה, שיש מצווה של השגה (קנייה) של ספר תורה, ומצווה נפרדת של כתיבה בידיים עצמו, אפילו לאחר. זו השוואה מעניינת למבנה של שני הלאווין בעבודה זרה.

הלכה ז': צורות לנוי – אסור לעשות צורות לנוי

דברי הרמב"ם: „אסור לעשות צורות לנוי, אף על פי שאינה עבודה זרה, שנאמר 'לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב' – כלומר צורות של כסף ושל זהב שהן לנוי, כדי שלא ישעו בהם הטועים וידמו שהן לעבודה.”

כי אהבה היא מהות אחרת לגמרי: לאהוב את היופי, לא לצפות להנאה מכוח אלוהי.

3. **גדר „קבלה באלוה” לפי הרמב"ם:** יסוד חשוב: לפי הרמב"ם „קבלה באלוה” אינה אותו דבר כמו להאמין שמהו יש לו כוח. אדם יכול להאמין שהעבודה זרה יכולה להטיב ולהריע, ובכל זאת הוא לא מקבל עליו באלוה – ואז הוא פטור מסקילה. „קבלה באלוה” היא דרגה ספציפית של הכרה כאלוה, לא רק אמונה בכוח. הרמב"ם סובר שיכול להיות שלעבודה זרה יש איזה כוח (כפי שאמר קודם לגבי כוכבים), אבל זה לבדו לא מהווה קבלה באלוה.

4. **„פטור” – פטור אבל אסור:** כשהרמב"ם אומר „פטור”, הוא מתכוון פטור מסקילה אבל אסור – הוא פטור מסקילה, אבל עדיין אסור לעבוד עבודה זרה אפילו מאהבה או מיראה.

5. **קושי של מפרשים אחרים:** אחרונים אחרים התקשו מאוד עם רמב"ם זה, כי הם חשבו שאם אחד מאמין בכוח של עבודה זרה, זה עצמו כבר סוג של עבודה זרה. אבל הרמב"ם מחלק: להאמין בכוח אינו אותו דבר כמו לקבל באלוה.

6. **[דיגרסיה: שייכות לעבודת ה' מאהבה ומיראה:]** אחרונים (מזכיר דבר מר' יצחק הוטנר) למדו מרמב"ם זה יסוד לגבי עבודת ה': אם אחד עובד את ה' מאהבה או מיראה אבל לא מקבל עול מלכות שמים, גם זו לא העבודה המלאה.

7.

סתם אהבה לבדה אינה רלוונטית: לפי הגמרא, סתם אהבה – לאהוב דברים יפים – אינה רלוונטית לאיסור, כל עוד האדם לא נעשה משוגע לגמרי. רק כשזה נעשה כל כך חזק שזה כבר קבלו באלוה, זו בעיה.

הלכה ה': מגפף, מנשק, מכבד, מרביץ, מרחיץ, סך, מלביש, מנעיל

דברי הרמב"ם: „המגפף עבודה זרה, או המנשקה, או המכבד והמרביץ לפניו, או המרחיץ לה, או הסך, או המלביש, או המנעיל, וכל כיוצא בדברים אלו – עובר בלאו... אבל אם היתה דרך עבודתה באחד מכל הדברים האלו – חייב.”

פשט: הרמב"ם מונה דרכים שונות לכבד עבודה זרה: לחבק (מגפף), לנשק (מנשק), לנקות (מכבד), לרצף את הרצפה (מרביץ), לרחוץ (מרחיץ), למשוך בשמן (סך), להלביש (מלביש), לנעול נעליים (מנעיל). כל אלה הם לאו, אבל לא חייב מיתה. אבל אם בעבודה זרה מסוימת דווקא אחד מהמעשים האלה הוא דרך עבודה – אז הוא חייב מיתה.

חידושים:

1. **חילוק בין „עבודה” ל„כבוד”:** המעשים האלה אינם „עיקר עבודה” – לא אחת מדי העבודות ולא „כדרכה”. הם סוג של כבוד/שירות לעבודה זרה, דומה לכך שניקיון בית המדרש אינו ה„עבודה” של בית המדרש (שהיא תפילה/לימוד). אבל זה כבוד. הרמב"ם קורא לזה „בלא עובדה” – כלומר בלא עיקר עבודה, אבל זה עדיין סוג של דרך עבודה/כבוד.

2. **„אבל אם היתה דרך עבודתה באחד מכל הדברים האלו” – חייב:** מדוע צריך לומר זאת, הרי בכל מקרה זו „דרך עבודה”? התירוץ: ברוב עבודות זרות המעשים האלה הם רק כבוד/שירות, לא עיקר עבודה. רק בעבודה זרה ספציפית שבה זה באמת מה שעושים כשבאים לכנסיה – אז זה „כדרכה” וחייב מיתה.

הלכה ו' (חלק ראשון): מראית עין בעבודה זרה

דברי הרמב"ם: „נשרו לו קוצים ברגליו לפני עבודה זרה – לא ישוח מפני שנראה כמשתחוה... נשפכו לו מעות בפניה – לא ישוח... אלא יושב... כיפה של מקלחת מים לעבודה זרה – לא יניח פיו על פיה וישתה, מפני שנראה כמנשק.”

2. **הראב"ד לא הבין את החידוש:** הראב"ד חולק על הרמב"ם בעניין זה. נראה שהראב"ד הבין, דמות חמה ולבנה" כפשוטו – כמו המראה הפיזי של שמש וירח. הראיה שהראב"ד הבין זאת כפשוטו היא שלא הייתה לו הבעיה שהרמב"ם התייחס אליה, והוא שואל שאלות שהגיוניות רק אם מבינים זאת כפשוטו.

צורות בהמות, אילנות, דשאים

דברי הרמב"ם: „צורות הבהמות ושאר נפש חיה חוץ מן האדם, וצורות אילנות ודשאים וכיוצא בהן – מותר לעשותן, ואפילו היתה הצורה בולטת.”

פשט: צורות של בהמות, חיות, עצים, עשב – כולן מותרות, אפילו בולטות (תלת-ממדיות).

חידושים:

1. **סיכום של שלוש קטגוריות:** שיטת הרמב"ם בשלוש קטגוריות:

- **צורת אדם** – אסורה רק בולטת; שוקעת/צויר/אריגה מותרת.

- **דמות חמה ולבנה, כוכבים, מזלות, מלאכים** – אסורה אפילו לא בולטת, אפילו שוקעת/דו-ממדית.

- **בהמות, חיות, אילנות, דשאים** – מותרת אפילו בולטת.

2. **נפקא מינה מעשית** – פסלים של חיות: לפי הרמב"ם יוצא שפסלים של אריות, שוורים וכו' מותרים – אפילו בולטים. בבתי כנסת היו תמונות של אריות ודברים כאלה, ולפי הרמב"ם זה מותר. ייתכן שפוסקים אחרים מחמירים גם על צורות בהמות – זו נשאת שאלה פתוחה (לא נבדק בשולחן ערוך לראות איך הוא פוסק).

סיכום כללי: שלוש קטגוריות של חיוב בעבודה זרה

מהלך הרמב"ם בפרק ג' מציב שלוש קטגוריות של חיוב בעבודה זרה:

1. **דרך עבודתה בכך** – עבודה ספציפית של אותה עבודה זרה (חייב רק על העבודה זרה הספציפית). דוגמאות: פעור – התגלות; מרקוליס – זריקת אבנים. אפילו בכוננת בזיון חייב, כי מסתכלים על המעשה.

2. **ארבע עבודות** (זביחה, הקטרה, ניסוך, השתחוואה) – חייב על כל עבודה זרה, כי אלה עבודות מיוחדות לה. הטעם: „זובח לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו” – לקחו משהו השייך רק לה' והעבירו לאחרים. השתחוואה צריכה פסוק נפרד כי היא לא „עבודת פנים”.

3. **קבלת מלכות** (מקבל באלוה) – על ידי דיבור בלבד, ללא שום מעשה. אפילו הגביה לבנה ואמר „אלי את” – חייב סקילה. חזרה תוך כדי דיבור לא עוזרת.

בנוסף יש עוד שתי דרגות נמוכות יותר:

4. **עובד מאהבה או מיראה** ללא קבלה באלוה – פטור מסקילה, אבל אסור.

5. **מגפף, מנשק, מכבד, מרביץ וכו'** – עובר בלאו (לא חייב מיתה), אלא אם כן זו „דרך עבודתה בכך” באותה עבודה זרה ספציפית.

ובסוף הפרק מוסברים דיני **עשיית עבודה זרה** (שני לאווין נפרדים – השגה לעצמו, ועשייה בידיים לאחרים) ו**צורות לנוי** (עם שלוש קטגוריות: צורת אדם – רק בולטת אסורה; דמות שמשים – אפילו שוקעת אסורה; בהמות/אילנות – אפילו בולטת מותרת).

פשט: מלבד האיסור לעשות עבודה זרה ממש, יש איסור נפרד לעשות צורות לנוי – אפילו אין כוונה לעבוד אותן – כי אנשים אחרים עלולים לטעות.

חידושים:

1. „שלא יטעו בהם הטועים” – שני פירושים: מה הרמב"ם מתכוון ב„שלא יטעו בהם הטועים וידמו שהן לעבודה”?

- **פירוש א':** אנשים אחרים יחשבו ש*אתה* עובד עבודה זרה (מראית עין).

- **פירוש ב':** אנשים אחרים יימשכו בעצמם אחרי הצורות ויבואו לעבודה זרה (גדר/סייג לאחרים).

הלשון „וידמו שהן לעבודה” – „שהן לעבודה” (שהן לעבודה), לא „כאילו לעבוד אותה” (כאילו הוא עובד אותן) – נוטה לפירוש של מראית עין: אנשים יחשבו שאתה עובד. אבל זה נשאר לא ברור.

2. **אם אין יצר הרע לעבודה זרה – האם עדיין אסור?** אם הטעם לאיסור הוא „שלא יטעו בהם הטועים”, אולי בזמן או מקום שבו בטל יצר הרע לעבודה זרה (כמו בזמננו), האיסור לא יחול? זו נשאת שאלה פתוחה.

אילו צורות אסורות – צורת אדם

דברי הרמב"ם: „לפיכך אין עושיין צורת אדם בלבד... לא בעץ ולא בסיד ולא באבן... שתהא צורה בולטת, כגון הציור והחקיקה שבטרקלין ובפלטריין... והצר צורה זו – לוקה. אבל צורה שוקעת, או צורה של סממנים, כגון צורה של אריגה או של רקמה – מותרת.”

פשט: צורת אדם אסורה רק כשהיא בולטת (תלת-ממדית, בולטת). צורה שוקעת (שקועה), או צורה של צבע/אריגה/רקמה (דו-ממדית) מותרת.

חידושים:

1. **טבעת עם חותם של צורת אדם** – נפקא מינה מעשית: אם לטבעת (טבעת) יש חותם (חותמת) עם צורת אדם:

- אם הצורה על הטבעת **בולטת** – אסור להניחה (אסור ללבוש/להחזיק אותה), אבל מותר לחתום בה (כי הטבעת נעשית שוקעת).

- אם הצורה על הטבעת **שוקעת** – מותר להניחה (מותר ללבוש אותה), אבל אסור לחתום בה (כי הטבעת נעשית בולטת).

בפועל יוצא ששני סוגי הטבעות בעייתיים – באחד אסור להחזיק, בשני אסור להשתמש. למעשה לא צריך לעשות את שניהם.

דמות חמה ולבנה, כוכבים, מזלות, מלאכים

דברי הרמב"ם: „לא יעשה אדם צורת דמות חמה ולבנה, כוכבים ומזלות ומלאכים, שנאמר 'לא תעשון אתי' – לא תעשון כדמות שמשי המשמישים לפני במרום.” זה אסור אפילו על הלוח (אפילו לא בולט).

פשט: דמות של גרמי שמיים ומלאכים אסורה אפילו שוקעת/דו-ממדית, לא כמו צורת אדם שאסורה רק בולטת.

חידושים:

1. **מה פירוש „דמות חמה ולבנה”** – **חידוש גדול של הרמב"ם:** „דמות חמה ולבנה” פירושו לא איך השמש והירח נראים באמת (עיגול וכו').

הרמב"ם אומר בפירוש בפירוש המשניות שזה פירושו **הצורות שעובדי עבודה זרה דמיינו** שכך נראית השמש – למשל אדם עם פנים אדומות, או הירח כאישה עם שיער ארוך, וכדומה. אלה ממש צורות של עבודה זרה, לא סתם סמלים אסטרונומיים.

תמלול מלא

רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק ג – דרכי עבודה זרה וארבע עבודות המיוחדות לה'

הקדמה – מבנה ספר המדע והלכות עבודה זרה

אנחנו בפרק השלישי של הלכות עבודה זרה בספר המדע. בפרק הראשון למדנו מהי הטעות של עבודה זרה, בפרק השני כבר למדנו קצת יותר הלכות עבודה זרה, וכאן נכנסים לפרטים של דרכי העבודה, איך עובדים עבודה זרה ועל אילו סוגי עבודות חייבים.

מעניין, אותו פסוק הביא קודם לכן, שמזה אסור ללמוד על עבודה זרה, כי מה הקשר? אבל כאן רואה הרמב"ם קשר, אומר הוא...

בית דין חייב לדעת דרכי עבודות

כיוון שיוצא שיש כל כך הרבה מיני עבודות זרות, וכל כך הרבה מיני עבודות, כדי שנוכל לדון את הדינים... ורק אם הוא עושה לפי הלכות עבודה זרה. אם בעל עושה לעצמו מנהג משלו, הוא לא יכול לעשות מנהג משלו.

צריך לדעת בית דין לכן דרכי עבודות. אין ספק שעובד עבודה זרה הוא לא עד שידעו דרך עבודתה. אומר הוא, צריך בית דין לדעת דרכי עבודות כדי לדעת שהאדם עבר דרך עבודתה.

חידוש: בית דין צריך בעצמו לדעת – אין "עד מומחה"

אמנם, אפשר לחשוב למה צריך בית דין בעצמו לדעת? אפשר תמיד להביא איזה עובד עבודה זרה ולשאול איך עובדים את העבודה. אבל אנחנו נלמד עוד בסנהדרין, בוודאי, סנהדרין צריך בעצמו לדעת הכל. אין דבר כזה בסנהדרין היהודי שקוראים לו "עד מומחה", שבית דין יסמוך, יבטח במה שאותו מוכר. יש דבר כזה כמו גוי שליח לפי תומו על האמונה. חכה, מה זה קשור? בית דין שלא יודע משהו שואל את עדי. לא, אין דבר כזה, זה לא נכון. להבין את המציאות אין דבר כזה. על עדות יש סוג עדות, אבל בית דין שלא מבין את הנושא, הוא לא רשאי לפסוק. מזה נלמד אחר כך, הוא צריך ללמוד עוד כישוף.

אותו דבר, שלוש שורות בסנהדרין, לא שומעין מפי התורגמן. אפילו מתרגם שאומר מה העדים אומרים אינו כשר בבית דין. בית דין יהודי צריך להיות הוא בעצמו המבין. אם הוא אומר שמעתי זאת מהמבין, זה לא עובד. כמו שלמדנו קודם לכן שבית דין צריך לשמוע מהעדים בדיוק את ההגדה.

נכון שאולי מדובר כאן ממש על דין בית דין. אם זה סתם על מנת דמילתא יכול להיות, אבל דין בית דין, צריך בית דין בעצמו להיות מבין. בית דין בעצמו צריך להיות בקי בהלכות עבודה זרה. הוא צריך לדעת איך יוצאים לפי שיטת עבודה זרה את עבודתם, ורק אחר כך אפשר להמשיך.

ההיקף האקספוננציאלי של הידע

אבל אני רוצה להוסיף דבר אחד, שזה חייב להיות לעבודה זרה הספציפית הדרך עבודה הספציפית. צריך בית דין לדעת הרבה, כי לא מספיק שידעו כל מיני דרכי עבודות. צריך לדעת לכל דרך עבודה, לכל עבודה זרה. זה אקספוננציאלי יותר, כי יש מיליוני מיני עבודות זרות ומיליוני מיני עבודות. או שהסוג עבודה שהוא באמת אחיד אצל כולם, מכיוון שכל הפרטים צריך לדעת.

המקור: "לא תעבדם"

אומר הרמב"ם, "ואין זו דרך עבודת אלילים זה", וזו אינה דרך עבודה של עבודה זרה זו. והרמב"ם אומר, "כמו שכתוב 'לא תעבדם'". "לא תעבדם" פירושו העבודה לעבודה זרה. כל עבודה זרה יש לה את עבודתה. צריך לדעת את העבודה, וזו הדרך.

הלכה ד – ארבע עבודות המיוחדות לה': זביחה, השתחוואה, הקטרה, וניסוך

יש רגע, יש משתחוה. משתחוה היא דבר שהוא מיוחד, לא אצל כל עבודה זרה. "לא תעבדם" – כל משוגע חושב שזו דרך עבודתו.

אומר הרמב"ם, "ואין זו דרך עבודת אלילים זה". זה שצריך דווקא את העבודה הזו, כשמשוגע בא עם דרך עבודה, זה לא הופך את זה עכשיו לכולם לדבר אוניברסלי שזו דרך עבודה, ואומרים שכל אחד שעושה כך הוא עובד עבודה זרה. אתה יכול רק לעשות לאותה עבודה זרה, זה רק עבודה זרה. אבל הנה, מה שבאמת יש עבודות, כי העבודות הן לגבי עבודת ה', זה עבודות אמיתיות, וכשעושים את העבודות האמיתיות לכל עבודה זרה, זה תמיד עבודה זרה.

חידוש: עבודות אמיתיות מול עבודות-פנטזיה

אומר הרמב"ם שזה יכול להיות דבר כמו לזרוק אבן שזה ייקרא עבודה, זה רק... אוקיי, הרמב"ם חייב שזה יכול להיות שפטור, נכון, פטור כי זו לא

אומר הרמב"ם... אפשר לומר שהפרק הראשון היה רק הסתירה מן, אחר כך האגדה שלא נכנסת, והפרק השני... עכשיו מתחיל ממש עיקר עבודה זרה, איזו חייב, איזו פטור, זה ממש הלכה כמו כל הלכה.

הלכה א – עונשים: כרת, סקילה, וחטאת קבועה

אומר הרמב"ם: **כל עובד עבודה זרה ברצונו בזדון** – ברצונו פירושו סתם עוד דרך להסביר בזדון, הוא עושה זאת מרצון, להוציא מה שאחר כך הוא יאמר מינים אחרים של עבודות שפטור עליהם – הוא עושה זאת ברצון בזדון, רוצה לעבוד עבודה זרה, **חייב כרת**. זה כבר מעצמו. **ואם היו שם עדים והתראה**, אם היו עדים והתראה, מקבל סקילה. וקודם לכן אמר גם תלייה, כן, גם צריך לתלות.

שגגה בעבודה זרה

ואם עבד בשגגה, ואם עבד עבודה זרה בשגגה, כלומר, מה פירוש בשגגה? הוא לא ידע שאסור או... זה קצת מעניין בשגגה, כי כפירה אין בזה בשגגה, כלומר הוא לא יודע שהוא כופר. הוא לא יודע שעבודה זרה אינה הקב"ה. הוא לא יודע שזו עבודה. אוקיי, הוא יודע שזו עבודה, אבל זה לא אותו דבר כמו כפירה. כן, אוקיי. **מביא חטאת קבועה**, מביא חטאת קבועה. קבועה פירושה תמיד, לא כמו שיש מצוות מסוימות שעליהן עולה ויורד, כלומר לפי כמה כסף יש. חטאת קבועה פירושה תמיד מביא אותו סוג חטאת.

הלכה ב – כל עבודה זרה יש לה דרך עבודה משלה

אומר הרמב"ם כן, מהן העבודות? מהו זה שהעובד חייב? מה עושה העובד? אומר הרמב"ם: **עבודות הרבה קבעו עובדי עבודה זרה לכל צלם וצלם**, לכל סוג עבודה זרה, **לכל צורה וצורה**, לכל סוג של עבודה זרה, **ועבודה זו אינה כעבודה זו**.

חידוש: יצירתיות של עבודה זרה

שמתי לב כאן שהרמב"ם אומר שעבודה זרה יש בה הרבה מאוד "יצירתיות". כי אנשים משתמשים בדמיונם. יש כל מיני עבודות זרות, כל אחד ממציא צלמים וצלמים, צורות וצורות ועבודות שונות עם קולמוסים, יש למדינות שונות כתבים שונים, יש כל מיני סוגים, כי אמת היא אחת, אבל פנטזיות ושקרים יש הרבה סוגים, יהיו הרבה מיני עבודות להרבה מיני עבודות.

דוגמאות: פעור ומרקוליס

כגון הוא מסביר, **פעור**, הגיע לשיא היצירתיות להוביל אנשים לדברים משונים, כמו שעבודתו שאדם יגלה עצמו, שאדם יתגלה, היו להם מקומות מיוחדים לעבודה זרה הזו. ובמרקוליס עבודתו של עבודה זרה זו, היא לזרוק עליו אבנים, שזרקו עליו אבנים, או לסלק ממנו אבנים, או להסיר אבנים ממנו. והרבה עבודות כגון אלו תיקנו, עוד עבודות כאלה שהם תיקנו לצלמים.

הלכה ג – דרך עבודתה: צריך לעבוד לפי דרך העבודה

אומר הרמב"ם, אף שנראה שיש כל כך הרבה דרכים לעבוד. לא מתחיל הפוך. אבל בואו נקרא. **פעור עצמה למקולות**, מי שמתגלה לפני עבודה זרה שנקראת מרקוליס, או שהוא נותן... הוא לא עושה מה שצריך לעשות. הוא לא צריך לחשוב שכל עבודה שכל משוגע המציא, עושים אותה לכל משוגע והוא חייב? לא.

שוב, פעור היא העבודה, כמו שמתגלה לו. אז אם מישוה עושה לפעור את העבודה של פעור, כלומר עבודה זרה של פעור. אבל אם מישוה עושה אחרת, והוא עושה את העבודה של פעור, עושה למרקוליס, או להיפך, וזורק אבנים לפעור פטור, כי הוא לא עבד דרך עבודתה. צריך לעבוד, כן, לעבוד דרך עבודתה.

המקור: "איכה יעבדו הגוים"

כמו שנאמר, איכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם, איך עובדים הגוים את העבודה, את העבודה הנכונה, את האלילים הנכון, כשזה באותו אופן, אז חייב.

דובר 1: ואני אומר עוד מקור. הדברים, שוב, חייב על משתחוה לאל אחר. אז זה מקור אחד על זביחה. עכשיו מה עם האחרים? דיברנו על ארבעה דברים: זביחה, משתחוה, מקטיר ומנסך. אף כל זבחה, מה עם שאר הדברים? מה המקור להשתחואה?
דובר 2: לא, אבל כל דבר שהוא מיוחד לה'.

דובר 1: טוב מאוד, אבל הוא מביא אמנם. אבל צריך להיות עבודה מיוחדת לה' מהמשפחה של כמו העבודות שעושים בבית המקדש, כמו הקטרה וניסוך?
דובר 2: אני לא יודע.

דובר 1: הוא מביא עוד ראייה, אני לא יודע. אני חושב שזוכה פירוש, מביאים הכל שדומה למה שעושים בבית המקדש, כמו זביחה, הקטרה וניסוך.
ושלא להיות חייב מיתה זה דבר אחר, זה הדין. אה, אוקיי, בוא נראה. אני אקרא "לא תשתחוה לאל אחר".

דובר 2: לא, לא.
דובר 1: כן.

דובר 2: זה אמנם על זריקה.
דובר 1: אני אקרא עד סוף ההלכה. "וכן המשתחוה לאל אחר חייב, שנאמר 'לא תשתחוה לאל אחר'". כתוב כאן גם בשני הדברים "לא תשתחוה לאל אחר". למה כתוב כאן בשניהם אותה שאלה, ומה זה דווקא לפי ההשתחואה?
דובר 2: לא, טוב.

דובר 1: "וכן הדין למקטיר ולמנסך". לאן הוא הולך?
דובר 2: "וכן הדין למקטיר ולמנסך".
דובר 1: הרמב"ם, זורק ומנסך אחד הוא. זה אותו מין דבר. מה פירוש זורק?
דובר 2: מה זה בא כאן בכלל?
דובר 1: סתם לזרוק, כמו לזרוק דם.

דובר 2: ולזרוק דם ולזרוק יין זה אותו דבר אצלך. ידעת את זה?
דובר 1: למה זורק יהיה חייב?
דובר 2: כי זו עבודה לה'.

דובר 1: צריך לכתוב כאן על כל עבודה שמיוחדת לה'. זורק היא גם עבודה מיוחדת לה'.
דובר 2: כן, אבל לכל אחד מהם יש ראייה.
דובר 1: אני לא מבין. מה הקושיה?
דובר 2: למה צריך להיות ראיות נוספות בדיוק?
דובר 1: על מה?
דובר 2: על השתחואה ועל...

דובר 1: הוא אמר, "זוכה לאלהים יחרם" אנחנו יודעים שכל דבר שהוא דרך עבודה לה', אם עושים אותו לעבודה זרה חייב. ולמה כתוב עוד "לכך נאמר"? ולמה הוא אומר עוד מה זורק ומנסך אחד הוא? אני רוצה להבין.
דובר 2: אני לא יודע. אני לא יודע. זה... מתווכחים על זה. המפרשים, אנחנו נמשיך, אנחנו צריכים לסיים היום. אממ... אני לא יודע.
דובר 1: אה, אולי כאן יש קצת ויכוח. אני לא יודע. אני לא יודע. אני יכול צריך... אני יודע. אני יודע. אני לא צריך להביא שני מקורות, אני יכול לעשות שמספיק מקור אחד. נו.

דיון: למה השתחואה שונה משאר העבודות?
דובר 1: אני חושב אולי כך, שמקטיר ומנסך וזורק וכל הדברים האלה דומים להשתחואה. זו עבודה שעושים דרך כהנים על המזבח. השתחואה

העבודה הנכונה. אולי עבודות, שאז זה מיוחד לאותה עבודה זרה שלה עושים עבודה מסוימת. אבל... יש דבר שנקרא תמיד עבודה, שנקרא משתחוה... לא, ארבע עבודות, חוץ. אבל משתחוה וכן מקטיר, ארבע העבודות, להשתחוה, או לשחוט קרבן, או להקטיר קטורת, או לנסך יין או מים, אלו ארבע עבודות שנקראות עבודות אצל עבודת ה'. אלו עבודות אמיתיות.

פירוש: מקטיר פירושו לשרוף

מה פירוש מקטיר? מקטיר קטורת. לא רק מקטיר קטורת. אני חושב שמקטיר פירושו לשרוף קטורת, ששורפים משהו על הקטורת. הקטרה לא פירושה רק על הקטורת. הקטרה פירושה לשרוף אולי מה שכבר שוחט, והקטרה היא שריפה. הם שמים שם ושורפים. אוקיי ומים, לא יודע.

ארבע העבודות הן אוניברסליות

העבודות האלו נקראות עבודות בבית המקדש או שאולי זה נקרא עבודה אוניברסלית, כך שזה מחייב על כולם, אבל עובד אחת מארבע עבודות אלו לכל, לכל מין עבודה זרה, אחת מהעבודות האלו אין חילוק לאיזו מין עבודה זרה חייב, אפילו אם זו לא דרך עבודתה וכך אפילו אם עבודה זרה זו לא מקובל שזו דרך העבודה, אבל זו דרך עבודה בכלליות, ועל זה חייב על כל עבודה.

הלכה ה – המקור של "זוכה לאלהים יחרם"

למה? קודם הוא יעשה דוגמה, ואחר כך הוא יביא מקור? לפעמים משהו היה מנסך, עשה ניסוכים. לפעמים משהו היה זבחה, הוא שחט קרבן למרקוליס. חז"ל אומרים שנאמר, מה כתוב בפסוק "זוכה לאלהים יחרם". מי שעובד, מי שזוכה, או שהוא עושה זביחה לכל אלהים אחרים, יחרם. יחרם הוא לשון מיתה, מגיע לו עונש. למה? כי בלתי לה' לבדו, רק לקב"ה לבדו מותר לעשות זביחה.

קושיה: למה דווקא זביחה?

והרמב"ם מסביר, זביחה בכלל אינה העבודה של עבודה זרה. למה אומר הפסוק דווקא זביחה? יש עוד דרכים לעבוד לאלהים אחרים שחייבים עליהם. מה זה בכלל זביחה בעבודה זרה? "זוכה לאלהים יחרם", למה התורה ציינה זביחה ספציפית?

תירוץ: מה זביחה מיוחדת – שהיא עבודה לה'

בוא נאמר כך, מה זביחה מיוחדת, מה מיוחד בזביחה? שהיא עבודה לה'. ועל זה חייב הזוכה לאל אחר, לכל אל אחר, הוא חייב סקילה, בין שהיא דרך עבודתו בזביחה בין שאינו בזביחה. ללמוד מזה שאף כל עבודה שהיא מיוחדת לה', כל עבודה שהיא מיוחדת לה' שמו, אם עבד בה לאל אחר, בין שהיא דרך עבודתו בכך בין שאינה בכך, חייב עליה. מהפסוק "זוכה לאלהים יחרם" לומדים שכל דבר שהוא העבודה המיוחדת לה' אם עושים אותו לעבודה זרה חייבים.

הלכה ו – המקור להשתחואה: "לא תשתחוה לאל אחר"

שנאמר "לא תשתחוה לאל אחר".

אה, עוד מקור. אז זה מקור אחד על זביחה. עכשיו מה עם האחרים? אמרנו ארבעה דברים: זביחה, משתחוה, מקטיר ומנסך. אף כל זביחה, מה עם שאר הדברים? מה המקור להשתחואה?

לא, אבל כל דבר שהוא מיוחד לה'. טוב מאוד, אבל הוא מביא אמנם. אבל הוא יכול אולי לכוון עבודה שמיוחדת לה' מהמשפחה, כמו העבודות שעושים בבית המקדש. הוא מביא עוד ראייה, אני לא יודע. אני חושב שזוכה פירושו הוא מביא הכל שדומה למה שעושים בבית המקדש: זביחה, הקטרה וניסוך. לא, לא, אבל... אה, אוקיי, בוא נראה. אני אקרא "להשתחוה לאל אחר". כן. זה אמנם על זריקה. תקרא עד סוף ההלכה.

אני אקרא "להשתחוה לאל אחר". כתוב גם בפסוק "לא תשתחוה לאל אחר". לכאורה צריך לשאול אותה שאלה, מה זה דווקא השתחואה?
לא, טוב. והוא הדין למקטיר ולמנסך, לאן הוא הולך?

הלכה ז (המשך): מקורות לארבע העבודות – זביחה, השתחואה, הקטרה, ניסוך

פזר, ממילא זה לא דומה לזריקה, ממילא המקל נשאר מותר. זו הלכת הרמב"ם על זה. גם אפשר יש כאן מחלוקת תוספות רמב"ם, זה מה שכתוב כאן.

הלכה ט': מקבל עליו באלוה – קבלת מלכות עבודה זרה

דובר 2: אוקיי, עכשיו אנחנו הולכים ללמוד עוד הלכה. במילים אחרות, למדנו עכשיו שני סוגי דרכים איך אפשר לעבוד עבודה זרה: או דרך עבודתה, או דרך ארבע או דומה לארבע סוגי עבודת ה' שלמדנו. עכשיו אנחנו הולכים ללמוד עוד דרך איך אפשר לעבוד עבודה זרה, שאינו אחד מהדברים האלה. מה זה? **המקבל עליו אחד מכל מיני עבודה זרה באלוה.** מישוהו מקבל מרות מעבודה זרה, הוא אומר "אתה האל שלי". אני אניג לך, כן, כמו "אלה אלהיך ישראל" שהיהודים אמרו. אולי זה היה. בעגל לא... כן כתוב ששחטו זבחים, אבל יכול להיות ששחטו הזבחים אולי הייתה "חג לה' מחר", יכול להיות שאהרן לא רצה שישחטו לעגל, יכול להיות שהעבודה הייתה "אלה אלהיך ישראל" עצמו. שניהם, בטוח שזה עשה עבודה זרה לפי הכוונות.

אוקיי, מה זה מקבל עבודה זרה באלוה חייב סקילה? למה הוא חייב סקילה? זה לא... ליאלך, מה המקור לזה? הוא לא מביא מקור. מה המקור שמקבל באלוה חייב? זה כתוב במשנה, אבל מה המקור מהפסוק? הרמב"ם לא מביא פסוק. הוא מביא פסוק על "לא תעבדם", על "לא תשתחוה". הוא לא מביא על מקבל עבודה זרה בעל כרחו.

מקבל עבודה זרה הוא כמו שהוא אומר, נגיד קבלת המלכות, קבלת מלכות עבודה זרה. אומר הרמב"ם, **"ואפילו הגביה לבנה ואמר לה אלי אתה, הרי זה חייב בדיבור זה"**, או סוג לשון שהוא לשון של קבלת בעל כרחו, חייב. הוא אפילו לא היה עבודה זרה לפני כן, עכשיו עשו את עבודה זרה, הוא לקח אבן והוא אמר... לא, הוא עושה את העבודה עם עבודה זרה ביחד. העבודה היא קבלת בעל כרחו, זה עצמו עבודה, הוא לוקח לבנה והוא אומר "אתה האל שלי". לעשות לבנה לאל שלך, זה האיסור, זו הסקילה.

אומר הרמב"ם הלאה, **"אפילו חזר בו תוך כדי דיבור"**, על זה גם לא עוזרת חזרה תוך כדי דיבור, כמו שלמדנו קודם לגבי מגדף, הוא אומר "כן זה אלי", לא, אני חוזר בי, זה לא אלי, **"אין חזרתו כלום אלא נסקל"**. אם אין לו חזרה, אלא נסקל, הוא מקבל מלקות. לא, סקילה, הוא מקבל סקילה. טוב מאוד.

הלכה י': עובד דרך בזיון – פעור ומרקוליס

דובר 2: אם עובד עבודה זרה כדרכה, לבנה עובדים עבודה זרה כדרכה, אפילו עשה דרך בזיון, אפילו הוא התכוון... נגיד הוא עובד דרך פעור והוא רוצה לבזות את הפעור, אבל אם זו דרך עבודתו לא עוזר שהוא התכוון דרך בזיון, והוא חייב. כיצד? **הפורע עצמו לפעור כדי לבזותו, או שזרק אבן למרקוליס כדי לבזותו, הואיל ועבודתו בכך, חייב.** אבל הוא שוגג, כי הוא לא התכוון להיות מחובר לזה. אפילו הוא לא היה מקבל מרות, אבל הוא חייב כי זו דרך עבודה, ממילא הוא אונס או שוגג. הוא לא ידע, הוא לא ידע שזו דרך עבודתו, ממילא הוא לא עושה. אבל יש כאן מזיד מסוים, כי הוא רוצה לבזות אותו. זה לא עניין אותו, זו הבעיה, לא עניין אותו שזה בדיוק מה שהפסל רוצה, הוא אוהב בזיון.

אוקיי. לא, הוא לא אמר שהפסל אוהב, הוא אמר שהפעור אוהב שמתפנים, שמתפנים כעבודה, לא לבזותו.

מי שעשה זאת להוציא לעז לא עוזר, כי מי שהוא להוציא לעז, הוא להוציא לעז. הוא לא מתכוון להוציא לעז, אבל הוא להוציא לעז.

החבר אומר, זה לא דבר יפה כמו פועל ועושה ופועל. לא, אבל מי שעושה זאת כי הוא חושב שזו

הלכה יא: העובד עבודה זרה מאהבה או מיראה

דברי הרמב"ם:

"העובד עבודה זרה מאהבה, כגון שחשק בצורה זו מפני מלאכתה שהיתה נאה ביותר, או שעבדה מיראתו לה שמא תרע לו, כמו שהם

אינה חלק. עבודה של השתחואה עושים רק כש... מתי יש השתחואה? יום כיפור, אבל השתחואה לשם בהר הקודש. אבל השתחואה היא דבר שעומד ב... זו מצוות עשה, או... זו עבודה, אני לא יודע. אבל זו לא העבודה בעזרה לפני בית המקדש. לכן כשבאים לבית המקדש, רואים תמיד את הדברים, זובח, מקטיר, ומנסך. השתחואה לומדים מ"לא תשתחוה לאל אחר". מכיוון שזובח, מקטיר, ומנסך זה חוזר לאיך שהוא התחיל. מכיוון שזובח, מקטיר, ומנסך, שזה תמיד דרך עבודה.

דובר 2: אוקיי, כך כתוב בכסף משנה בערך כמו שאתה אומר, שזו עבודת פנים, השתחואה אינה עבודת פנים, ממילא צריך פסוק נוסף. אבל יש כסף משנה ארוך על זה, שבוודאי יש עוד מה לחשוב על זה.

הלכה ד (המשך): סיכום הכללים של ארבע העבודות

דובר 2: אומר הרמב"ם הלאה... או שזה הכל חלק מהכללים. הכללים הם אבל מוסכמים, כולם מסכימים, זה הכלל. דבר שעבודתה בכך חייבים רק על מה שעבודתה בכך, וארבע העבודות, כלומר משתחוה, זובח, מקטיר, ומנסך, חייבים על כל עבודה זרה. זו ההלכה. אוקיי.

תרגום לעברית

עכשיו הולך הרמב"ם לומר פרטים מסוימים בנושא של העבודות. נראה שארבע העבודות יש גם סיבה כלשהי, כי זה "לה' לבדו". כלומר, העבירה על כך היא משום שלקחת משהו ששייך להקב"ה והעברת אותו למקומות אחרים. כך נראה. "כי לא יחיה זובח לאלהים בלתי לה' לבדו". העבירה הייתה על "בלתי לה' לבדו". מה שאין כן עבודות אחרות אינן "בלתי לה' לבדו", אלא העבירה היא משום שזו הדרך לעבוד את עבודה זרה.

הלכה ז': פרטים בניסוח ושחיטה

דובר 2: אסור לעשותה, אם אינו חל על ידי המרגלים. אם היה מנסך על ידי המרגלים, נתחייב החיוב, כי זה נקרא נסך. זה נקרא נסך, אה, אבל זה דבר מבזוה, אבל יש חילוק, זה לא משנה את ההלכה. כך אומר הרמב"ם.

שוהט לה על גבה פטור, זה אומר שזה נקרא שחיטה, אבל זה לא נקרא שחיטה. אין לו הוספה ודוסה בכך, כי צריך להיות דומה לשחיטה או דומה לנסך. זה חידוש שאפילו צואת המרגלים יכול להיקרא נסך.

וכן אם שחט לה בהמה מחוסרת אבר פטור, כי זה פסול לעבודה. אבל סוג הפסול הזה בנסך אתה אומר שזה היה גם פסול בנסך. לרמב"ם יש באמת מהלך שלם, והרמב"ם אומר שזה לא הגיוני, איך יכול להיות שצואה טובה יותר ממחוסרת אבר? לרמב"ם באמת לא היה קשה בזה. יש כאן גמרא שלמה, ואנחנו לא נכנס לזה כי אין לי זמן. אבל דרך עבודתה בכך מובן, כי שם יכול להיות כל דבר, אפילו כך מוביל לכך. אבל השחיטה צריכה להיות דין שחיטה, אז הרמב"ם אומר ששוהט חגה או בהמה מחוסרת אבר פטור. זה לא גאולה למעשה, לגאונים יש הרבה שאלות על זה. אז כל אחד כבר תוקע את מקומו מורא הערה.

הלכה ח': שובר מקל בפניה – דרך עבודתה בכך, ודין איסור הנאה

דובר 2: אומר הרמב"ם הלאה, אבל עבודה זרה שדרך העבודה שלה במקל, אבל עבודה זרה שדרך העבודה היא עם מקל **שובר מקל בפניה חייב,** כי זו דרך העבודה. אבל גם דרך העבודה, המקל נעשה אסור, למה? כי שברו אותו, עשו עבודה. אז המקל נעשה דבר שהיה אסור. זה בחינת זבח, שחטו את הכבודות. אפילו עבודתה היא, אומר הרמב"ם. אבל משהו שעשה אחת מארבע העבודות נעשה הדבר אסור? לא ארבע עבודות, זריקה או הקטרה, שחיטה, ניסוך, לא נעשה אסור כלום. אלא אחד מהדברים שיכולים להיות כמו התקרבות.

יש כאן רמב"ם, **זורק מקל בפניו חייב.** למה הוא חייב? כי עשה דרך עבודה, כי זה דומה לזריקת דם. לא, לא, מדובר חייב אם נושא ומקל. שוב, עובד נושא ומקל חייב כי זה דרך עבודתו כך. אה, אתה הולך לומר חייב כי זו דרך עבודתו, זו העבודה של עבודה זרה. אבל לגבי אחד אסור, שמקל לא נעשה אסור. למה? **אין זריקת המקל כאין זריקת הדם.** זריקת המקל לא דומה לזריקת הדם, כתב הרמב"ם, כי מאיש, לא קרה שינוי במקל. בדם הוא

ומכיוון שיש דבר כזה אדם שפוחד, הוא סובר אולי לעבודה זרה יש כוח, היא יכולה אולי לעשות, אבל הוא לא אומר, הוא לא מקבל באלוה. גם כאן ביראה אפשר לכוון כמו שאנשים אומרים, בואו נהיה בטוחים, מי יודע, אולי הבובה, אולי היא יכולה לראות משהו, אולי יש לה כוח כלשהו. או אולי באמת, **כמו שאדם מדמה**, יש לו פחד אמיתי, אפילו לא כספק, אלא למרות זאת הוא פטור כי הוא לא קיבל באלוה.

או הרמב"ם מביין שקבלה באלוה אינה אותו דבר כמו להאמין שיש לזה כוח כלשהו, שיכול להיות שיש לזה כוח באמת. האיסור הוא לעבוד. או לקבל בליבו מה שהוא סוג של עבודה.

שוועריגקייט פון אנדערע מפרשים

המפרשים האחרים באמת התקשו מאוד, הם לא הבינו שהוא אומר ש"מהבהב" שכתוב בגמרא פירושו מענה, מהבהב פנים מעובדי עבודה זרה. כי אם הוא מאמין עצמו בכוח של עבודה זרה, זה עצמו סוג של עבודה זרה. כך הם הבינו, אבל בסוף עומדת הלכת הרמב"ם למעשה, והלאה שואלים הרבנים מה הוא אומר על גילוי הפנים הזה.

כן, כי אפשר להבין, הרמב"ם אמר שיש באמת, הכוכבים יכולים להיות להם כוח מסוים. הוא אומר כבר, לא צריך להאמין שזה הכוח הגדול ביותר. הוא אף פעם לא אומר שזה באמת מטיב ומריע. צריך להבין מה הפירוש מטיב ומריע, אבל את זה הוא אומר תמיד, זה דמיון של עובדיה. זה מנהיג את העולם, לא הצורה, נכון? הכוכב. כאן מדברים על הצורה. לא הצורה, הצורה לא עושה כלום לפי הרמב"ם. הכוכב הוא משהו. אבל לא עובדים את הכוכב, עובדים את הצורה בדרך כלל על כל פנים.

שייכות לעבודת ה'

אוקיי, על כל פנים זו שיטת הרמב"ם, ואפשר להסתפק הרבה בזה. היו הרבה אחרונים שאומרים שמה לומדים שאם מישהו עובד את ה', הוא מקווה והוא אוהב את ה', אבל הוא לא מקבל עול מלכות שמים, אפשר ללמוד שזה לא... זה דבר של ר' הוטנר. בכל אופן, על זה לא עושים כך, יש אחרונים אחרים. אוקיי.

אומרת הגמרא כאן שסתם, אהבה לא נוגעת. מה אומרים? לאהוב דברים שהם יפים, אבל לא צריך להיות לגמרי מוקסם, שהאדם יהיה לגמרי נלקח. זה כבר קיבלו לאלוה, אפשר לאהוב משהו שהוא יפה.

הלכה יב: מכבד עבודה זרה

אומר הרמב"ם הלאה, הלכה יב: אז זה הכל, עד כאן למדנו את הדברים הבסיסיים. למדנו את ד' עבודות, למדנו מעביר, למדנו קיבלו עליו לאלוה. אוקיי, למדנו קיבלו עליו לאלוה, שלושת הדברים. עכשיו אנחנו הולכים ללמוד סוג רביעי של דבר, שאינו אחד מהדברים, ומכל מה ש... זה לא סקילה, אבל זה עדיין חייב, זה עדיין איסור.

דברי הרמב"ם

אומר הרמב"ם, **המגנף עבודה זרה**, מישוהו מחבק, כמו לשון גוף, הוא לוקח את עבודה זרה סביב גופו. **או המנשקה**, או הוא מנשק אותה. **או המכבד והמרבץ לפנייה**, הוא מכבס. או הוא מכבד, מכבד פירושו לכבס, רבץ פירושו ל... או מרבץ, הוא עושה את עבודה זרה, הוא עושה את הרצפה נקייה, זה חיוב. **או המרחיץ לה**, הוא רוחץ את עבודה זרה. או הוא רוחץ ומושח את עבודה זרה בשמן, או הוא מלביש אותה, או אדם מנעיל אותה נעליים.

כל כיוצא בדברים אלו. אבל מישוהו שלא צריך נעליים, אני לא יודע, אני לא יכול לך אף אחד. בכל אופן, קשה. **כל כיוצא בדברים אלו**. אני לא מבין, אתה מסביר לי, בגד, נעליים, איך הולכים עם נעליים? **כל כיוצא בדברים אלו**. אוקיי, בכל אופן, כן. כל אלה, אלה כולם דרכים של לכבד משהו.

חילוק בין עבודה לכבוד

כן, **עובד בלא סדר עבודתה**, בלא עובדה. בלא עובדה התכוונת לעבודה העיקרית, אבל אלה בכלל עבודות, גם סוג של דרך עבודה. הוא אומר אפילו,

מדמין עובדיה שהיא מטיבה ומריעה – אם קיבלה עליו באלוה, חייב סקילה. ואם עבדה דרך עבודתה, או באחת מארבע עבודות, מאהבה או מיראה – פטור."

ביאור הדין

כי הוא מאמין בזה, הוא לא עושה לבו זועתו. אני רואה את זה כבזיון, אבל יש לו בראש פילוסופיה שלמה למה זו הדרך הנכונה. אנשים עושים דברים שאתה רואה כבזיון, הם חושבים שזה דבר טוב.

אוקיי, עכשיו באה עוד הלכה מעניינת. אם מישוהו עובד עבודה זרה אבל לא מקבל לו לאלוה, אלא העובד עבודה זרה מאהבה, כי הוא אוהב את זה. הוא יודע שזה לא אלוהים, אבל אני אוהב את הדבר, אני אוהב את עבודה זרה.

כגון, אומר הרמב"ם, **כגון שהשק בצורה זו מפני מלאכתה שהיתה נאה ביותר**. יש איזה פסל שאחרים לוקחים אותו כעבודה זרה, אבל הוא לא מאמין בזה כעבודה זרה, אבל הוא מאוד אוהב, זה פסל יפה מאוד.

העבודה לכאורה, לא רק ה... אה, הפסל עצמו. הצורה יפה, **שהיתה נאה**, או המלאכה יפה. הנאה חוזר על מלאכה או על הצורה. מלאכה פירושה לכאורה, אם אתה צודק, מלאכה פירושה מלאכת מחשבת, הדרך איך בנו את זה.

ובמילא נותן לזה קרבן. פתאום בא אדם כזה, "וואו, איזה פסל יפה, אני חושב שאני צריך לתת קרבן?" מה זה קשור? זה מצחיק, לא? נגיד לא קרבן, אלא... נגיד הוא משתחוה. הוא מנשק אותו, כן. נישוק תמיד ראינו, זה רק לאו. אה, אוקיי.

אני לא יודע, מאוד מעניין. אוי, בואו נראה מה הרמב"ם אומר. **או שעבדה מיראה**, יש לו פחד מעבודה זרה, **שמא תרע לו**, אולי עבודה זרה תעשה לו רע, הוא לא מקבל עליו לאלוה, אבל יש לו פחד אולי לעבודה זרה יש כוח כלשהו, כוח כלשהו, אבל לא באופן שנקרא עבודת אלילים.

כגון, כמו שאדם מדמה בעובדיה שהוא מטיב ומריע. טוב מאוד. אז יש לו פחד מזה, אבל הוא לא מקבל עליו באלוה.

הדין: קבלה באלוה לעומת עבודה בלא קבלה

אומר הרמב"ם, אפילו הוא קיבל כי יש לו פחד, או כי הוא אוהב, אז אתה צריך להיות חייב סקילה. אבל אם זה לא עבודה זרה, ממילא אפילו הוא מקבל עליו באלוה, יוצא שאם הוא עובד את זה בדרך עבודה זרה, הוא לא חייב.

לא, ולא קיבלו עליו באלוה. אם הוא קיבלו עליו באלוה הוא חייב סקילה, אפילו על זה לבד, וכל שכן אם הוא עושה עבודות. אם הוא עובד את זה, עושה אחת מהעבודות, והוא לא קיבלו עליו באלוה, הוא פטור.

האם יש אז בעיה בעבודה זרה, או שהוא רק בעבודות, אבל יראתו מאהבה ומיראה לא הייתה קבלה באלוה, הוא פטור.

אני חושב שהפטור הוא פטור אבל אסור, אני לא יודע אם הוא מתכוון שזה מותר. הוא פטור מסקילה, אבל הוא לא רשאי לעשות זאת בכל זאת. זה לא מותר להיות עובד עבודה זרה. על מה הוא מדבר כאן? אני חושב שכבר למדנו. אין דרך לעשות עבודה זרה.

חידוש הרמב"ם: גדר קבלה באלוה

על כל פנים, זו שיטה מאוד מעניינת של רמב"ם, שהרמב"ם סבר שייתכן אדם שפוחד מעבודה זרה, הוא סובר שלעבודה זרה יש קפידא, היא יכולה להיות קפידא עליו, אני יודע, או שיש לו אהבה.

מעניין, באהבה הוא לא מפרש "שמא יטיב לו", הוא מפרש "מטיב ומריע", זה מפרש מיראה. אהבה לא פירושה מיראה, זה עונש. לאהוב את הפסל והוא מקבל אותו באלוה.

לא, אני רוצה לומר, הוא לא מפרש באהבה "שמא יטיב לו", או ביראה "שמא ירע לו". ביראה עצמו "שמא יטיב וירע לו", **כמו שאדם מדמה שהוא מטיב ומריע**. אהבה פירושה שהוא אוהב את זה, אבל לא שהוא אוהב את זה אלוהית, הוא אוהב את זה כי זה יפה, אני יודע. הוא אוהב את עבודה זרה עצמה.

גם זה אסור כמראית העין. אפשר לשתות בידיים או בכלי, אבל לא תהיה מראית העין שהוא מנשק את העבודה זרה.

אוקיי. עד כאן היה כיבוד עבודה זרה, או מראית העין.

שייכות למעשה חנה ושבעת בניה

אה, והשרים אמרו לו שיכנס. נראה לי שהאיסור הוא ממש כאן, כי זה הרי אפילו נישוק. הוא הרי נישק. אמת, אפילו יותר מנישוק, הוא השתחוה, הוא השתחוה, זה נראה, זה לא דרך עבודה. זה נראה, יכול להיות אפילו השתחוואה, הוא לא נתן ממש עבודה, אבל זה הכל נראה וכיבוד.

הלכה יג (המשך): מסקנא – מראית העין של נישוק עבודה זרה

ומראית העין שהוא מנשק עבודה זרה. אוקיי. עד כאן היה כיבוד עבודה זרה או מראית העין של עבודה זרה. אה, וה"ג מיני מכשולות, מה זה בא כאן? עשה פרק "מראית העין של עבודה זרה". יפה, אבל אני רואה שזה הולך ליד כאן, כי זה מדבר על אפילו נישוק. במילים אחרות, אמת, אפילו נראה מהמראית העין של העבודה. זה נראה, יכול להיות שאפילו מי שבאמת עובד, הוא לא היה ממש עובד, אבל זה היה הכל נראה כמכבד. זה היה נעשה נראה. אמת, אמת. אבל יכול להיות שזה בכלל... צריך יותר טוב לסדר את הבית בכלל. אוקיי.

הלכה י"ד: עושה עבודה זרה – עשיית עבודה זרה

הלאה. כבר, עכשיו הולכים לדבר על עשיית עבודות זרות. עשייה, זה עומד כבר בעשרת הדברות. פסלים, אה, צורות. איך אומרים? עשיית פסלים. לא הקבלה כאלוה, אלא בניית הגשמיות של העבודה זרה. זה הלך הגשמיות.

עושה עבודה זרה לעצמו, אם מישהו עושה עבודה זרה, הוא עושה אחת לעצמו. רגע, לעצמו קודם כל. אפילו עשה לא יוסר בידו... מה הוא קונה, אתה מתכוון? עושה פירושו לומר הוא קונה, הוא מבקש ממישהו לעשות. עבודה פסולה עובדה, אפילו הוא לא עבד את העבודה זרה, לוקה, שנאמר "לא תעשה לך פסל וכל תמונה". לא תעשה לך.

העושה עבודה זרה בידו לאחרים, אפילו עשה לגוי, לוקה. אפילו הוא עשה זאת לגוי, אבל הוא זה שעשה זאת בידי, אפילו הוא לא מאמין בזה, אבל הוא עשה איסור של עשיית עבודה זרה, שנאמר "וחרש מסכה לא תעשו לכם".

שני איסורים: "לא תעשה לך" ו"לא תעשו לכם"

יש כאן שני איסורים. "לא תעשה לך" פירושו לעשות לך. "לא תעשו לכם" פירושו לעשות, עצם העשייה. זה כך, יש כאן שני איסורים כאן. אחד הוא לקנות עבודה זרה, ליצור עבודה זרה. אחר כך יש לעשות בידיים זה איסור נוסף. לקנות זה אפילו כשלא בידיים, ובידיים זה אפילו לא לעצמו.

יצא, העושה עבודה זרה בידו לעצמו, הוא עבר על שני איסורים. גם הוא עשה זאת בידיים, וגם הוא עשה זאת לעצמו. יש את האיסור של להשיג עבודה זרה, ויש איסור של לעשות בידיים. כשעושים שניהם, עושים לעצמו, לוקים שתיים.

דיגרסיה: הלכה דומה במצוות עשה

זו הלכה דומה. זו המצווה של ההלכה על סדר התורה. יש דרך של השגה על ידי קנייה, ומקיימים את המצווה, וכתביה. אפילו כותבים לאחרים, מקיימים את המצווה. אני לא יודע, אבל זה ענין.

הלכה ט"ו: אסור לעשות צורות לנוי

כן, אומר הרמב"ם, ומזה יוצא עוד איסור. איסור חדש, כבר נכנס דבר חדש. מלבד מה שלמדנו עכשיו איסור של עשיית עבודה זרה, צורה שרוצים באמת לעבוד אותה, צורה שאינה לשם עבודה זרה, צורה, פסל. כן, אומר הרמב"ם, **אסור לעשות צורות לנוי.** אסור לעשות צורות. הרמב"ם מתכוון שהצורות שעובדים לפעמים עבודה זרה, סוג הצורות האלה. כן, הוא הולך לומר בדיוק מה, כן, הוא הולך לומר בדיוק מה. כן, אפילו שאינה עבודה זרה, שנאמר

יכול להיות אפילו לא כל כך, אפילו לא כל כך מפורש. כי פשוטו לא עובדה פירושו העבודה העיקרית, אבל זה בכלל לא עבודה עיקרית. יכול להיות שעבודה היא כי אני לא יודע, עבודה היא דרך של, היא כעין דרך של לכבד, וזה גם דרך של לכבד. אהא, זה כמו... אוקיי. כן.

הלאה. אומר הרמב"ם, **"אבל אם היתה דרך עבודתה באחד מכל הדברים האלו"**. אם זו דרך העבודה, זה ברור, כבר למדנו קודם שעבודה זרה עובדה, והוא עשה לעבוד, הוא חייב. אם זו דרך העבודה, זה רק כדי לכבד, לא דרך העבודה.

אני לא מבין, תמיד זו דרך עבודה. כל עבודה זרה עושים, אני מתכוון לא... אבל זה לא העיקר, יכול להיות שזה לא מה שעושים כשבאים לכנסיה לעשות.

ביאור החילוק

אז במילים אחרות, חייב להיות, בואו נלמד לחשוב שתי דרכים שאפשר ללמוד כאן. אפשר ללמוד שפשוט הוא, אפילו דבר רגיל, עובד עבודה זרה עושה גם את הכבוד, אבל אתה שואל אותו, האם זו העבודה העיקרית? הוא אומר לא, זה כבוד.

תראה, כמו שחושבים, אדם נכנס לבית המדרש והוא מכבד את בית המדרש והוא מכבד את בית המדרש, אבל זו לא העבודה של בית המדרש. העבודה של בית המדרש היא להתפלל, ללמוד. אבל אם ישאלו מישהו, מה עושים כאן בבית המדרש או בסוג זה של עבודה זרה? יאמרו, "לא, מה עושים? זה, מנשקים את זה." כן, אז זה חייב. אוקיי.

הלכה יג: מראית העין בעבודה זרה

אומר הרמב"ם הלכה, הלכה מעניינת. מה אם מישהו... אומר הרמב"ם, אני מתכוון, לא מה הגדר של עבודה זרה. בואו נלמד את זה. כן, שלא יכוף. זה הרי ענין של מראית העין לגבי עבודה זרה. אסור להיראות כאילו אתה משתחוה. והלכה לומדים מ... זו משנה, אבל במעשה של חנה ושבעת בניה עומד כך. המלך אמר, "להשליך משהו ולהשתחוות".

טוב מאוד, אבל זה מה שאתה חושב. צריך אבל קודם להבין את ההלכה. אולי זה לא הולך עם החסידות. אני לא יודע. כי כאן עומדת הלכה. אז, מה עומד כאן?

נשרו לו קוצים ברגליו

"נשרו לו קוצים ברגליו לפני עבודה זרה", הוא בדיוק ליד עבודה זרה ונכנס לו קוץ, רוצה הוא להשתחוות כדי להוציא את הקוץ. אבל אל יעשה זאת, "לא ישוח", הוא לא ישתחוה כדי להוציא את הקוץ, "מפני שנראה כמשתחוה". כי זה נראה כאילו הוא משתחוה.

במילים אחרות, אם הוא עושה זאת, הוא לא עובד, כי משתחוה לעבודה זרה פירושו בכוונה. חסרה כוונה. הוא חייב להתכוון שהוא משתחוה לפסל. עצם ההשתחוות מול פסל היא לכאורה לא אסורה, כי הוא לא משתחוה, הוא מוציא קוץ מרגלו. אבל זה נראה. זה נראה. זה נראה.

נשפכו לו מעות בפניה

"נשפכו לו מעות בפניה", בדיוק נשפך לו כסף, "לא ישוח", לא ישתחוה לקחת אותו, "מפני שנראה כמשתחוה". גם כי זה נראה שהוא משתחוה. "אלא יושב", ישב לקחת אותו.

אה, יתכן מאוד שעובדי כוכבים חסידי עבודה זרה, הם הכניסו קוצים או לקחו כסף של אנשים כדי שתשתחוה. אבל הפשט הוא שזה לא מיתה, אלא זה אסור משום מראית העין. זה איסור דרבנן הלכה כזו, לכאורה.

כיפה של מקלחת מים

עוד אחד, **"כיפה של מקלחת מים לעבודה זרה"**, דבר שנעשה לנוי לעבודה זרה, "לא יניח פיו על פיה וישתה", הוא רוצה לשתות, הוא רוצה לשתות מהמזרקה, אבל הוא לא יעשה זאת, כי מנשק הרי אמרנו קודם שהוא גם סוג דרך עבודה, בכלל עבודה. כי זה נראה שהוא מנשק את העבודה זרה,

"ומלאכים". גלגלים אי אפשר. רגע, אני אגיד לך מה זה אומר קודם. גלגלים זה שקוף, אי אפשר לעשות תמונה. לא, לא, לא, יש לי חידוש. גם לא מתכוונים לתמונה של הלבנה. הוא אומר כך, **"שנאמר 'לא תעשון אתי', לא תעשון כדמות שמשיי המשמשים לפני במרום"**. זה אבל אסור אפילו על הליכה, אפילו לא בולט.

חידוש הרמב"ם בפירוש המשניות: "דמות חמה ולבנה" אינו הצורה הפיזית אבל העולם מתכוון שזה פירושו תמונה של השמש, שהיא סתם עיגול. עיגול זה לא, השמש לא נראית כך, זה כלום. מה שהם מתכוונים, הרמב"ם אומר בפירוש המשניות, מה שהם מתכוונים זה הצורות שמדמין התועים שכן נראית השמש. הם מתכוונים לתמונת של פעם אצל עובדי עבודה זרה, שהם אמרו שהשמש נראית כמו אדם עם פנים אדומות, אני יודע מה, והלבנה נראית כמו אישה שיש לה שיער ארוך, מה שזה לא יהיה. זה פירושו, אסור לעשות, כי זה ממש צורות של עבודה זרה, שקורים לזה "דמות של חמה ולבנה". "דמות חמה ולבנה" לא פירושו איך השמש נראית באמת, אלא איך עובדי עבודה זרה מדמיינים את החמה ולבנה. כך אומר הרמב"ם בפירוש המשניות, וכך בוודאי ההלכה.

דיון: הרמב"ם לא הבין את החידוש

הראב"ד חולק שהוא לא הבין את הפשט. מאיפה אתה יודע שהוא לא הבין את הפשט? הראב"ד חולק עליו. כן, טוב, הראב"ד אומר שהרמב"ם אסר את זה אפילו בולט, והוא לא מסכים. אוקיי, לא נכנס להלכה למעשה.

הראב"ד אומר "צורות הבהמות ושאר נפש חיה". זה לא הראב"ד, זה הרמב"ם. איך אתה רואה שהראב"ד התכוון כפשוטו לזה? כי לא הייתה לו הבעיה. הוא שואל, מאיפה זה בא? בגמרא הוא לא הבין את "כדמות שמשיי" אני לא יודע.

הלכה י"ט: צורות בהמות, אילנות, דשאים – מותר אפילו בולטת

הרמב"ם ממשיך, **"צורות הבהמות ושאר נפש חיה חיוץ מן האדם"**. או **צורות אילנות ודשאים וכיוצא בהן**, זה עם צורות, וזה מותר כן. וחלק הם אפילו היתר לצורה בולטת. אבל זה כבר לא ניסים.

זו שיטת הרמב"ם? יש שיטות אחרות? מה כתוב שם מלמטה? מה יש בשולחן ערוך? מה מותר לעשות?

סיכום: שלוש הקטגוריות של צורות

או הפסק, בואו ניקח את הפסק, לפי מה שהרמב"ם יוצא, נראה לי כך:

- **אדם אסור לעשות דווקא בולט.** אדם שוקעת, או אדם סתם תמונה על הקיר, מותר.

- **חמה לבנה אסור, אפילו לא שוקעת, אפילו שטוח.**

- **ובהמה מותר אפילו בולטת.**

אז זה בפשטות, אני מתכוון שזה לא חידוש. אבל אדם אסור בולט. אז מותר לעשות פסלים של אריות, של שוורים, של כל דבר, אבל לא של אדם. או עוד דבר שאסור זה דמות השמשיים, אסור אפילו שזה לא בולט.

אז זו שיטת הרמב"ם. מה ההלכה שכתובה אחרת בשולחן ערוך? לא ראיתי שמביאים כראוי. אוקיי. נחמד. אני חושב, כל השיעורים האלה שהיו תמונות של אריות ודברים כאלה, לפי הרמב"ם נראה שיותר. כן. אוקיי. בטח שיש אולי פוסקים אחרים שלא סוברים כך, כי אני רואה... אני מתכוון אני זוכר שלא שמחים עם זה. אוקיי.

"לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב", כלומר צורות של כסף ושל זהב שהן לנוי. למה? כדי שלא יטעו בהם הטועים וידמו שהן לעבודה.

דיון: מה פירוש "שלא יטעו בהם הטועים"?

מי שיטעה לא יחשוב שזו עבודה זרה. הפסוק קורא להם אלהי כסף. כן, אלהי, מה זה אומר? הפסל קורים גם אלהי. הדבר שמשמשים בו לאל, או שהוא סמל לאל, או משהו כזה. אז זה, "שלא יטעו בהם הטועים" פירושו שהם יחשבו שאתה עובד אותו, או שזו מראית עין? לא ברור. זה יכול הרי אפילו גם להיות לגדר של לאווין אחרים. אני חושב שזה הרי שפעם יש את הצורה ואנשים אחרים רצים אחריה. לא "שלא יטעו בהם הטועים" שהם יטעו שאתה עושה עבודה זרה, אלא שהם יטעו אחרי הפסטיבל. אבל כתוב "וידמו שהן לעבודה", לא "וידמו כאילו לעבוד אותה". מזה אני חושב אולי הדרך השנייה, שאנשים יחשבו שאתה עובד עבודה זרה. אני לא יודע בבירור. וידמו. אוקיי, אני אומר, אני לא יודע. אני אומר שאם כל, אם הרמב"ם אומר את הגדר "שלא יטעו בהם", אם זה במקום שאין עבודה זרה, או שבטל יצר הרע של עבודה זרה, אולי יהיה באמת מותר? אני לא יודע.

הלכה ט"ז: צורת אדם – אסורה רק בולטת

אוקיי, אילו צורות אסורות לנוי? כן. נכון? כן. זו הרי הלכה. אומר הוא, **לפיכך, אילו צורות אסור לעשות? צורת אדם בלבד.**

אומר הרמב"ם, **לפיכך, צורה אחת אסור לצייר, לא בעץ ולא בסיד ולא באבן, צורת אדם.** איך, שתהא צורה בולטת. אסור לעשות צורה בולטת, כגון אילו סוגי צורות? הציור והחקיקה. מה זה ציור? ציור פירושו פשוט ציור. מה זה חקיקה? חקיקה פירושו שזה כלום. צריך לעזור לי, אני לא זוכר. זה בולט, בולטת, שוקעת. הוא מתכוון למשהו כזה שעשו בטרקלין עם ארמון. למלכים היו בארמון שלהם דברים יפים, אבל לא, כי הוא עובד אותם שם, אלא כי זה לנוי. אבל זו התמונה של איך עושים אדם, צורה בולטת. אומר הרמב"ם כך, **הצר לוקה**, הוא מקבל מלקות. אומר הרמב"ם, זה כשעושים צורה בולטת. **אבל למשל צורה שוקעת, או צורה של סממנים, שעושים בצבע, שציירו, כגון צורה של אריגה, שארגו, או צורה שוקעת, שעשו שוקעת, הדפיסו פנימה, או צורה של רקמה, שעשו בסחורה, אריגה ותויה, כל אלו אינן צורה בולטת.**

הלכה י"ז: טבעת עם חותם – נפקא מינה מעשית

על זה יוצא דבר פשוט. איך אפשר לעשות טבעת? אומר הרמב"ם כך, **טבעת שיש עליה חותם של צורת אדם, אם זו צורה בולטת, אסור להניחה.** אסור להחזיק אותה, אסור ללבוש אותה. **אבל מותר לחתום בה, כי כשחותמים נעשית צורה שוקעת. אבל אם זו צורה שוקעת, מותר להניחה, אבל אסור לחתום בה, כי כשחותמים נעשית צורה בולטת.**

אז בקיצור, אסור להחזיק שניהם. או אסור לך להחזיק, או אסור לך להשתמש. אז שניהם לא לעשות. כי אם יש לך ולא משתמש בזה, השני יכול להשתמש בזה. עשיתי את צורת האדם, אבל לא עשיתי אותו עם חותם, זה אמת, זה חסר תועלת, זה בזיון שלא משנה. אוקיי, אז אני חוזר.

הלכה י"ח: דמות חמה ולבנה, כוכבים, מזלות, מלאכים

מלבד צורת אדם, שזה אסור רק באופן שהוא בולט, יש עוד דבר שאסור. מה אסור? **"לא יעשה אדם צורת דמות חמה ולבנה, כוכבים ומזלות**